

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

2013

Podgorica, decembar 2013.

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) je nevladina organizacija koja je osnovana 1997. godine i registrovana je kod Ministarstva pravde RCG pod brojem: 153.

Vizija CEDEM-a je Crna Gora kao razvijeno društvo jednakih mogućnosti, koje poštuje univerzalne demokratske vrijednosti i principe, i zemlja članica Evropske unije i NATO saveza.

Misija CEDEM-a je da unaprijedi i proširi svijest o važnosti pravilne i uspješne tranzicije; da istražuje, analizira i prati proces tranzicije; da kroz svoje aktivnosti, koliko je to moguće, utiče na tranzicioni proces u Crnoj Gori, te da doprinese jačanju civilnog društva i demokratizaciji u cjelini.

Vrijednosti CEDEM-a:

- Afirmacija pluralizma, participativnosti i otvorenog društva
- Vladavina prava
- Jednakost i poštovanje ljudskih prava
- Socijalna pravda
- Transparentnost
- Profesionalizam i objektivnost

CEDEM djeluje i kao **think-tank grupa** u svojstvu organizatora brojnih javnih rasprava i nosioca praktičnog djelovanja, posebno kroz:

- istraživanja i analitičke projekte iz oblasti demokratske tranzicije i ljudskih prava u Crnoj Gori,
- konferencije, okrugle stolove, sastanke, seminare, radionice i treninge sa ciljem ohrabrivanja procesa demokratske tranzicije,
- zakonodavne predloge,
- publikacije, monitoring izvještaje i predloge praktičnih politika,
- saradnju sa drugim NVO-ima, sa srodnim poljem interesovanja, iz Crne Gore, Srbije i inostranstva.

Uz podršku **Think Tank Fund-a iz Budimpešte**, CEDEM je proteklih godina razvijao ljudske resurse i kapacitete i radio na reorganizaciji i postavljanju novih strateških ciljeva.

PARTNERI

Mreža think tank organizacija za otvoreno društvo (PASOS), Prag
AIRE Centar, London
Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd
Grupa 484, Beograd
Građanska alijansa, Podgorica
Inicijativa mladih za ljudska prava, Podgorica
Nevladino udruženje – Humanitarac, Nikšić
Centar za romske inicijative (CRINK), Nikšić
Koalicija Romski krug, Nikšić
NVO Mladi Romi, Herceg Novi
Centar za prava djeteta Crne Gore, Podgorica
Centar za monitoring i istraživanja (CEMI), Podgorica
Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), Podgorica
Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore
Opština Berane
Opština Nikšić
Opština Herceg Novi
NVO 4LIFE, Podgorica
NVO Ruža, Berane
Bjelopoljski demokratski centar, Bijelo Polje
Pravni centar, Podgorica

DONATORI

Vlada Crne Gore (Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću)
Fondacija za otvoreno društvo, Budimpešta (OSF)
Ambasada SR Njemačke u Podgorici
Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu
Ambasada Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (posredstvom AIRE Centra)
Ambasada SAD-a u Podgorici
Misija OEBS-a u Crnoj Gori
Program UN za razvoj (UNDP)
USAID (East West Management Program)
Konrad Adenauer Fondacija – Crna Gora, Rumunija
Balkanski fond za demokratiju (BTD)
Norveški institut za međunarodne odnose (NUPI)
Centar za evropske studije, Brisel (CES)
Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)
Fondacija Robert Schuman
Save the Children (posredstvom Centra za prava djeteta)

Godišnji izvještaj koji je pred vama predstavlja sumarni prikaz svih aktivnosti koje smo realizovali u proteklih godinu dana, sa posebnim fokusom na programsko i finansijsko izvještavanje o realizovanim projektima. Izvještaj sadrži i pregled realizovanih istraživanja, objavljenih publikacija i izvještaja, kao i podatke o učešću predstavnika CEDEM-a na stručnim skupovima i seminarima u zemlji i inostranstvu. Kroz pripremu i objavljivanje ovog izvještaja, nastojimo da zainteresovanoj javnosti, uključujući i donatore i građane, stavimo na uvid sve informacije koje su od značaja za naš rad, ali i da na taj način dobijemo povratne informacije o segmentima našeg rada koje treba dalje da unapređujemo.

U 2013. godini realizovali smo ukupno 27 projekata, u svojstvu nosioca ili partnera. Objavili smo 3 publikacije, 1 komparativnu analizu, 3 studije, 6 izvještaja, 2 predloga praktičnih politika i jedan priručnik. Realizovali smo Školu – Rod i reforma sektora bezbjednosti. Organizovali smo 7 obuka, 5 stručnih seminara i preko 10 javnih događaja, uključujući okrugle stolove, konferencije za novinare i javno slušanje u Skupštini Crne Gore.

Organizovali smo i više od 15 konsultativnih sastanaka sa predstavnicima opština, MUP-a, Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija i Ministarstva za ljudska i manjinska prava, kao i nekoliko inicijativa u saradnji sa kolegama iz drugih organizacija civilnog društva. Učestvovali smo na preko 20 međunarodnih/regionalnih skupova i na preko 40 skupova u zemlji.

Aktivno smo učestvovali i u konsultacijama povodom pripreme Nacionalnog UPR Izvještaja, Nacionalnog strateškog plana IPA 2014 – 2010 i Operativnog programa za IPA komponentu IV. Pored analiza javnih politika, naš rad smo bazirali i na podacima koje je prikupilo CEDEM-ovo Odjeljenje za empirijska istraživanja, kroz 6 istraživanja javnog mjerenja koje smo realizovali u toku 2013. godine.

Posebno smo ponosni i na činjenicu da smo ove godine realizovali i dva infrastrukturna projekta u saradnji sa lokalnim samoupravama i time doprinijeli poboljšanju položaja krajnjih korisnika /ca naših projekata koji pripadaju jednoj od najviše diskriminisanih i marginalizovanih zajednica – romskoj i egipćanskoj zajednici.

UNUTRAŠNJA ORGANIZACIJA

CEDEM djeluje u tri programske oblasti:

- Vladavina prava/ljudska prava
- Bezbjednost i odbrana
- Socijalna inkluzija

CEDEM-om upravljaju 3 člana Upravnog odbora i izvršni direktor.

U 2013 godini, u CEDEM-u je bilo stalno angažovano 6 zaposlenih, kao i više honorarnih saradnika. U programu stažiranja koje CEDEM realizuje, do sada je učestvovalo 13 volontera, a ove godine smo uveli i **program stažiranja za studente romske nacionalnosti**, u okviru PGF projekta.

U izvještajnoj godini, u skladu sa odlukama i zaključcima Upravnog odbora, usvojeno je nekoliko pravila koja predstavljaju interna akta organizacije.

- **Pravilo o zaštiti ličnih podataka**, kojim se uređuju organizacione, tehničke, logističke i tehničke procedure i mjere za zaštitu ličnih podataka CEDEM-a, kako bi se spriječilo slučajno ili namjerno neovlašćeno uništavanje podataka, promjena ili gubitak, kao i neovlašćen pristup, prerađivanje, korišćenje ili prenos ličnih podataka.
- **Kodeks ponašanja**, kojim se, uz Ugovor o radu/djelu, bliže razrađuju principi rada i ostvarivanja saradnje sa kolegama, klijentima, donatorima i partnerima, te prava i obaveze direktora, zaposlenih, savjetnika, poslenika po Ugovoru o djelu i saradnika CEDEM-a.

SARADNJA SA DRŽAVNIM ORGANIMA

U izvještajnom periodu, CEDEM je nastavio da održava i dodatno osnažuje saradnju sa nadležnim državnim organima. Sarađivali smo sa Odborom za ljudska prava i slobode, Administrativnim odborom i Odborom za bezbjednost i odbranu **Skupštine Crne Gore**; Ministarstvom pravde, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i Ministarstvom unutrašnjih poslova, posebno sa Sektorom granične policije i Direkcijom za azil Vlade Crne Gore. Kroz projekat PGF Crna Gora i UPR projekat, značajno je intenzivirana saradnja sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, posebno sa Direktoratom za koordinaciju pristupne pomoći EU i kancelarijom NIPAK-a u Crnoj Gori. CEDEM je u junu mjesecu ove godine postao i pridruženi član Privremenog sektorskog komiteta za IPA komponentu IV koji koordinira Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Nastavljena je saradnja sa kancelarijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i Agencijom za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Organizovane su konsultacije sa Državnom revizorskom institucijom, Komisijom za utvrđivanje konflikta interesa i Savjetom za građansku kontrolu rada policije. Aktivnosti CEDEM-a su u velikoj mjeri bile usmjerene i na iniciranje saradnje sa **lokalnim**

samoupravama, posebno sa opštinama Nikšić, Herceg Novi i Berane, kroz realizaciju LDMI projekta, a intenzivirana je i komunikacija sa Glavnim gradom i Zajednicom opština Crne Gore.

INTERSEKTORSKA SARADNJA

U izvještajnom periodu, značajno je unaprijeđena saradnja i razmjena informacija sa drugim nevladinim organizacijama, kroz učešće u Koaliciji "Saradnjom do cilja" i Koaliciji za praćenje pristupnih pregovora u poglavlju 23, ali i kroz zajedničke inicijative, izvještaje i saopštenja za javnost. Značajno smo proširili krug partnera sa kojima radimo na pripremi i realizaciji zajedničkih projekata. Razvijali smo saradnju sa Centrom za prava djeteta Crne Gore, Centrom za ženska prava, MoGul-om, Centrom za romske inicijative i Udruženjem paraplegičara Crne Gore, kroz osnivanje i koordiniranje rada UPR Koalicije. U okviru projekata namijenjenih romskoj zajednici, sarađivali smo sa organizacijama Humanitarac, CRINK, Institut za socijalnu inkluziju, Koalicija Romski krug i Mladi Romi. Inicirana je saradnja sa novim partnerima, poput Centra za građanske slobode, NVO 4LIFE, Bjelopoljski demokratski centar i NVO Ruža. Radili smo i na poboljšanju saradnje sa evropskim i organizacijama u regionu, posebno sa Grupom 484 iz Beograda, CES-om (Centar za evropske studije, Brisel) i REF-om (Roma Education Fund, Budimpešta).

MEĐUNARODNA/REGIONALNA SARADNJA

CEDEM je kao i prethodnih godina, zadržao trend dobre saradnje sa međunarodnim akterima, prevashodno sa međunarodnim donatorima i partnerima. Intenzivirana je razmjena informacija sa predstavnicima Delegacije EU u Crnoj Gori, posebno sa predstavnicima Operativnog sektora, ali i sa međunarodnim stejkholderima, i to sa UN Savjetom za ljudska prava i kancelarijama Visokog komesara za ljudska prava UN-a i Komesara za ljudska prava Savjeta Evrope. Predstavnici CEDEM-a su učestvovali na brojnim međunarodnim i regionalnim skupovima, treninzima i konferencijama, vezanim za pitanja vladavine prava, ljudskih prava i bezbjednosti i odbrane. CEDEM je i ove godine učestvovao u anketi koja se organizuje u okviru programa *Think Tanks and Civil Society*, a koja ima za cilj da mjeri uticaj think tank-ova na javne politike, prema kojem je CEDEM rangiran u prvih **15 think-tank organizacija** u Centralnoj i Istočnoj Evropi.

ODNOSI S JAVNOŠĆU

Ostvaren je pomak u postizanju veće vidljivosti aktivnosti koje realizujemo. Broj objavljenih **saopštenja za javnost** je udvostručen u odnosu na prethodnu godinu, uključujući i zajednička saopštenja sa kolegama iz drugih organizacija. Rad CEDEM-a je predstavljen i u Studentskom portalu *Tragom*, na radio-stanici *DANAS*, BIH, kao i na crnogorskom Sajmu knjiga. Nastavljena je i unaprijeđena praksa objavljivanja informacija na internet portalu *Analitika* i web stranici PASOS-a. Redovno se objavljuje **newsletter** CEDEM-a u elektronskom obliku. Uvedena je praksa da se sve informacije, najave događaja i objavljene publikacije/istraživanja distribuiraju i putem mailing lista CRNVO-a i MANS-a. Nastavljena je praksa da se sve relevantne informacije i istraživanja dostavljaju u elektronskom obliku diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Crnoj Gori. Unaprijeđena je praksa pripreme izvještaja sa okruglih stolova, seminara i konferencija koje organizujemo, a koji se dostavljaju učesnicima skupova i drugim zainteresovanim stranama.

Nastavili smo da razvijamo **internet prezentaciju** CEDEM-a putem web site-a: www.cedem.me, koji se redovno ažurira novim vijestima, najavama događaja i objavljivanjem publikacija i istraživanja. Pokrenut je i novi segment website-a koji nosi naziv *Lični stav*, kroz koji promoviramo rad i stavove naših stažista iz romske zajednice, ali i zagovaramo određene teme koje smatramo značajnim za društveni ambijent u Crnoj Gori. Imajući u vidu značaj socijalnih medija, CEDEM je u izvještajnom periodu pokrenuo i **facebook** stranicu, koja sadrži sve relevantne informacije o našem radu i omogućava dinamičnu i interaktivnu komunikaciju sa donatorima, partnerima i ciljnim grupama. Sve naše publikacije su dostupne i na web site-u i na facebook stranici.

Pokrenut je i novi web site u okviru PGF projekta: www.pgf.co.me, kao i PGF face book stranica, putem kojih se redovno objavljuju informacije vezane za PGF i LDMI projekte, ali i sve druge informacije koje se tiču integracije romske i egipćanske zajednice. Sa ciljem veće promocije inkluzije Roma, štampani su i zainteresovanoj javnosti podijeljeni **lifleti** sa osnovnim informacijama o ciljevima i aktivnostima PGF projekta. Osim toga, nedavno smo započeli i pripremu **PGF biltena** (na crnogorskom i engleskom jeziku), koji sadrži sve informacije o PGF projektu i drugim pitanjima od značaja za integraciju Roma i koji se distribuira svim zainteresovanim stranama.

HUMAN RIGHTS =

Ljudska prava

Oblast zaštite ljudskih prava i sloboda predstavlja jedno od ključnih polja djelovanja CEDEM-a još od njegovog osnivanja 1999. godine. U okviru ovog programa, zalažemo se za promociju i zaštitu ljudskih prava i sloboda, zasnovanu na principima zakonitosti, jednakosti i nediskriminacije, kroz monitoring projekte, istraživanja i javne kampanje. Osim toga, CEDEM učestvuje i u veoma značajnom projektu monitoringa pristupnih pregovora u poglavlju 23, u okviru projekta *Učinimo proces pregovora javnim*, koji implementira CRNVO, uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori. U toku 2013. godine, realizovali smo više projekata, od kojih izdajamo sljedeće:

» OSNAŽIVANJE KAPACITETA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA ZA UČEŠĆE U UPR PROCESU

UPR (Universal Periodical Review) predstavlja relativno novi instrument monitoringa stanja ljudskih prava u zemljama članicama UN-a, koji se primjenjuje od 2008. godine. Imajući u vidu značaj ovog instrumenta, CEDEM je u saradnji sa Građanskom alijansom pokrenuo i realizovao projekat koji je imao za cilj da podstakne veće učešće crnogorskog civilnog sektora u UPR procesu. Sa tim ciljem, formirana je **UPR Koalicija u Crnoj Gori**, koju pored CEDEM-a i GA, čine i Centar za prava djeteta Crne Gore, Centar za ženska prava, Centar za romske inicijative, Udruženje paraplegičara Crne Gore i MoGul. Ova Koalicija je aktivno učestovala u pripremi drugog **Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori**, koji je predstavljen na 11. sjednici Savjeta za ljudska prava, održanoj 28. januara ove godine u Ženevi. Osim toga, Koalicija je pripremila i publikaciju koja se tiče pregleda stanja u odnosu na preporuke koje je Crna Gora dobila od strane zemalja učesnica interaktivnog dijaloga i koje predstavljaju osnov za dalju ocjenu napretka Crne Gore u oblasti promocije i zaštite ljudskih prava. Projekat je podržan od strane **Balkanskog fonda za demokratiju**.

» PODRŠKA RAZVOJU CRNOGORSKOG SISTEMA AZILA I UPRAVLJANJA IREGULARNIM MIGRACIJAMA

Iregularne migracije predstavljaju jedan od najvećih izazova za region Zapadnog Balkana koji se posljednjih godina suočava sa povećanim prilivom iregularnih migranata, posebno kada je u pitanju sekundarni tranzit migranata iz Azije i Afrike u zemlje članice EU. Imajući u vidu da složeni migracioni izazovi zahtijevaju integrisan međudržavni i međusektorski pristup, zasnovan na izgradnji sistema granične bezbjednosti i međunarodnom pravu, CEDEM je pokrenuo projekat koji je imao za cilj da doprinese promociji i zaštiti prava migranata i tražilaca azila, ali i razvoju migracionih i integracijskih politika Crne Gore u skladu sa u skladu sa standardima EU i Šengen *acquis*-a. Projektne aktivnosti su obuhvatile, između ostalog, analizu političkog konteksta migracionih procesa i mapiranje legislativnog okvira, kroz izradu i prezentaciju **Izveštaja o ključnim izazovima u sistemu azila i upravljanja iregularnim migracijama**; ispitivanje stavova zainteresovanih strana i treninge za predstavnike državnih organa, NVO, pravosuđa i advokature. Partner u realizaciji projekta je Građanska alijansa, a projekat je finansijski podržan od strane **Ambasade SR Njemačke u Crnoj Gori**, posredstvom Pakta za Jugoistočnu Evropu.

Vladavina prava

Crna Gora je Ustavom definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. Afirmacija principa jednakosti pred zakonom, kao jednog od temeljnih postulata vladavine prava, primarni je cilj programa vladavine prava. U okviru ovog programa, CEDEM organizuje seminare o međunarodnim standardima, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i praksi Suda u Strazburu, koje je od 1999. godine do danas, pohađalo preko 1200 advokata, sudija, tužilaca i državnih službenika. CEDEM implementira i monitoring projekte, radi na izradi zakonodavnih predloga i priprema i publikuje priručnike za pravnike praktičare i predloge praktičnih politika. U toku 2013. godine, realizovali smo veliki broj projekata u ovoj oblasti, od kojih izdvajamo sljedeće:

» PODRŠKA INTEGRACIJI CRNE GORE U EU – PODRŠKA BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Organizovani kriminal predstavlja jednu od glavnih prijetnji za društveni, ekonomski i politički razvoj Crne Gore. Borba protiv svih oblika organizovanog kriminala i korupcije stoga predstavlja jedan od ključnih prioriteta crnogorske unutrašnje i spoljne politike i jedan od ključnih kriterijuma za pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji. Ovaj projekat je nastao sa ciljem da doprinese efektivnijem funkcionisanju sistema konfiskacije i upravljanja imovinskom koristi stečenom izvršenjem krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala, kao jednom od ključnih preduslova uspješne borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije. Osim toga, projekat je imao za cilj da podigne svijest stručne i opšte javnosti o pravnoj prirodi konfiskacije imovinske koristi ostvarene izvršenjem krivičnog djela, ali i o značaju jačanja regionalne i intersektorske saradnje u ovoj oblasti. Ključne aktivnosti projekta su obuhvatile izradu **Studije o konfiskaciji i upravljanju imovinskom koristi u crnogorskom zakonodavstvu i praksi**, ispitivanje stavova nadležnih institucija i aktera civilnog društva, kao i treninge o međunarodnim standardima i uporednoj praksi u ovoj oblasti, za predstavnike pravosuđa, policije, advokature i nevladinih organizacija. Projekat je podržan od strane **Ambasade SAD-a u Crnoj Gori**.

» STRUČNI SEMINARI IZ OBLASTI VLADAVINE PRAVA

Ovaj projekat predstavlja dio višegodišnjeg programa koji realizuju CEDEM i AIRE Centar iz Londona, sa ciljem da doprinesu implementaciji pravosudne reforme i jačanju kapaciteta pravosudnih aktera, kroz stručne seminare i skupove posvećene Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama i praksi Evropskog suda za ljudska prava. Ove godine, stručni seminari su bili posvećeni zaštiti prava na privatnost, pravu na pravično suđenje i ustavno-pravnoj zaštiti ljudskih prava i sloboda. Realizaciju ovog programa podržavaju njemačka fondacija **Konrad Adenauer** - Program za vladavinu prava u Jugoistočnoj Evropi i **Ambasada Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u Crnoj Gori**.

» ISTRAŽIVANJE SISTEMA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI U CRNOJ GORI - KREIRANJE EFEKTIVNOG I ODRŽIVOG SISTEMA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

CEDEM je u saradnji sa Građanskom alijansom realizovao projekat monitoringa primjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, sa ciljem da se ukaže na to u kojoj mjeri je zaživjela primjena ovog Zakona u praksi, ali i da se analiziraju ključne prednosti i mogućnosti sistema besplatne pravne pomoći, kako bi se definisale preporuke za unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira i prakse, u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama i praksom Evropskog suda za ljudska prava. Analiza važećeg zakonodavnog okvira, sa posebnim osvrtom na *landmark* slučajeve Suda u Strazburu, kao i istraživanje primjene Zakona u praksi koje je obuhvatilo i ispitivanje stavova građana/ki, predstavljaju ključne rezultate projekta koji su objedinjeni u Izvještaju o istraživanju sistema besplatne pravne pomoći u Crnoj Gori. Projekat je podržan od strane **UN Programa za razvoj - UNDP Crna Gora**.

» JAČANJE DIJALOGA IZMEĐU PRAVOSUĐA I CIVILNOG SEKTORA O EFIKASNOSTI SUDSKIH POSTUPAKA

Ujednačena sudska praksa podrazumijeva jednako postupanje različitih sudova u predmetima iste ili slične pravne kvalifikacije i jedan je od važnih elemenata izgradnje javnog povjerenja u pravosudni sistem. Sa ciljem da kroz zakonsku regulativu i sudske prakse doprinesu pravnoj jednakosti građana/ki Crne Gore, CEDEM i GA su pokrenuli projekat koji ima za cilj da analizira određene aspekte sudskih postupaka, sa

akcentom na identifikovanju faktora koji utiču na efikasnost i pravičnost suđenja i definisanju preporuka za ujednačavanje sudske prakse u krivičnim stvarima. Projekat obuhvata više sudove u Bijelom Polju i Podgorici, kao i Apelacioni sud Crne Gore, kroz analizu dostupnih sudskih materijala, izvještaja i statističkih pokazatelja, kao i kroz dubinske intervju sa predstavnicima sudova, tužilaštva i advokature. Projekat je podržan od strane **Ambasade SAD-a u Crnoj Gori**.

» **PODRSKA INTEGRACIJI CRNE GORE U EU – PODRŠKA REFORMI PRAVOSUĐA**

Ovaj projekat predstavlja nastavak aktivnosti CEDEM-a i GA na planu monitoringa sudskih postupaka i poštovanja prava na pravično suđenje, sa fokusom na krivičnim postupcima za djela sa elementima organizovanog kriminala, imajući u vidu složenost tih postupaka, primjenu relativno novih pravnih instituta, ali i značajno interesovanje opšte javnosti i međunarodne zajednice za ovu vrstu predmeta. Projekat je obuhvatio monitoring krivičnih postupaka za djela sa elementima organizovanog kriminala pred višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju; pripremu i prezentaciju predloga praktičnih politika koji se tiču procesnih prava okrivljenog, kao i treninge iz ove oblasti za predstavnike državnih organa, pravosuđa i advokature. Projekat je podržan od strane **Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu**.

» **ZAGOVARANJE ZA OTVORENU VLADU (ADVOCACY FOR OPEN GOVERNMENT)**

Opšti cilj ovog regionalnog projekta je da podstakne razvoj koncepta otvorene vlade i osnaži kapacitete organizacija civilnog društva da utiču na uspostavljanje odgovorne i transparentne vlasti, kroz proces praćenja izvršavanja obaveza koje su države u regionu dobrovoljno preuzele kroz inicijativu za partnerstvo otvorenih vlada. Projekat je podržan od strane **Evropske komisije**, u trajanju od 24 mjeseca, a implementira ga PASOS, u saradnji sa partnerima iz zemalja Zapadnog Balkana. Partneri za Crnu Goru su CEDEM i CEMI (Centar za istraživanja i monitoring). Vlada Crne Gore učestvuje u inicijativi Partnerstvo otvorenih vlada od septembra 2011.

Reforma sektora bezbjednosti i odbrane predstavlja jedan od ključnih preduslova za ostvarivanje demokratije, vladavine prava i ljudskih prava u jednoj zemlji. Imajući u vidu ovu činjenicu, CEDEM od 2009. godine, učestvuje u regionalnim projektima koji imaju za cilj da kroz monitoring reforme sektora bezbjednosti, doprinesu dinamici bezbjednosne tranzicije u zemlji i regionu. Zahvaljujući ovim projektima i inicijativama, CEDEM je postao jedan od 7 članova regionalnog konzorcijuma nezavisnih istraživačkih centara u oblasti bezbjednosti, koji predvodi Beogradski centar za bezbednosnu politiku. U okviru programa bezbjednosti i odbrane, CEDEM je u toku 2013. godine, realizovao 4 važna projekta:

» **BEZBJEDNOSNA TRANZICIJA NA ZAPADNOM BALKANU – OD KONFLIKTNE ZONE DO BEZBJEDNOSNE ZAJEDNICE?**

Cilj ovog trogodišnjeg istraživačkog projekta je da ispita proces transformacije regiona Zapadnog Balkana iz konfliktne formacije ka bezbjednosnoj zajednici, sa naročitim fokusom na saradnju policijskih službi region, diplomata i vojnika. Istraživanjem se naročito težilo identifikovanju pozitivnih činioca koji utiču na transformaciju, kao i potencijalnih prepreka koje ovaj proces usporavaju. Projekat je finasiran od strane Norveškog istraživačkog savjeta, a implementira ga **Konzorcijum nezavisnih istraživačkih centara Zapadnog Balkana**, koji čine: Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) iz Podgorice, Beogradski centar za bezbjednosnu politiku (BCBP), Centar za sigurnosne studije (CSS) iz Sarajeva, Institut za međunarodne odnose (IMO) iz Zagreba, Institut za demokratiju i medijaciju (IDM) iz Tirane, Kosovski centar za studije bezbjednosti (KCSS) iz Prištine i Analytica iz Skoplja. Projekat vodi **Norveški institut za međunarodne odnose (NUPI)**, a finansijski podržava **Norveški istraživački centar (NRC)** iz Osla.

» **ANTI KORUPCIJSKI MEHANIZMI I ODGOVORNOST POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U CRNOJ GORI**

Ovaj projekat je imao za cilj prikupljanje i analiziranje informacija koje se tiču ključnih dostignuća i izazova na polju implementacije antikorupcijskih mehanizama u sklopu policije, kao i na polju unaprjeđivanja odnosa između Uprave policije i organizacija civilnog društva. Projekat je obuhvatio analizu dosadašnjih rezultata preventivnih i represivnih antikorupcijskih mehanizama, sa posebnim fokusom na njihove rezultate u borbi protiv korupcije u policiji. Prva faza istraživanja sastojala se u slanju polustrukturiranih upitnika, a u drugoj fazi organizovan stručni konsultativni sastanak sa predstavnicima svih relevantnih institucija. Studija **Antikorupcijski mehanizmi i odgovornost policijskih službenika u Crnoj Gori predstavlja ključni rezultat ovog projekta** koji je podržan od strane **Misije OEBS-a u Crnoj Gori**.

» MONITORING REGIONALNE SARADNJE NA ZAPADNOM BALKANU

Ovaj regionalni istraživački projekat, koji se realizovan u saradnji sa **Fondacijom Fridrih Ebert**, u 7 zemalja Jugoistočne Evrope: Crne Gore, Hrvatske, Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Albanije i Kosova, je imao za cilj da analizira rad šest regionalnih inicijativa: tri iz oblasti saradnje na polju vladavine prava (MARRI, RAI i SELEC) i tri iz oblasti socijalnog razvoja (RP-SSCSSR, CPESSEC i SEEHN). Ključni ciljevi studije su: 1) procjena izgradnje i učinkovitosti nacionalnih kapaciteta za sprovođenje aktivnosti u oblasti regionalne saradnje 2) podizanje nivoa svijesti o značaju regionalnih inicijativa, i 3) unaprjeđenje procesa regionalne saradnje.

» ŠKOLA: ROD I REFORMA SISTEMA BEZBJEDNOSTI

CEDEM-ova škola prva je aktivnost ovog tipa u Crnoj Gori koja je mala je za cilj poboljšanje nivoa informisanosti i znanja mladih o položaju i učešću žena u sektoru bezbjednosti. Kroz pružanje teorijskog, ali i paraktičnog znanja o reformi sektora bezbjednosti, rodnoj politici, kao i bezbjednosnim mehanizmima u Crnoj Gori, CEDEM je želio da doprinese razvijanju koherentnije i djelotvornije rodne politike u ovoj oblasti. Program je organizovan sa ciljem ukazivanja na primjere kršenja principa rodne ravnopravnosti u bezbjednosnom sektoru i pružanja osnovnih znanja polaznicima o adekvatnim mehanizmima za uklanjanje i umanjeње posljedica kršenja ovog prava. U CEDEM-ovim prostorijama održano je svečano uručivanje diploma polaznicima/ama prve generacije Škole. Njih 21 uspješno je završilo obuku. Projekat je podržan od **Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću**.

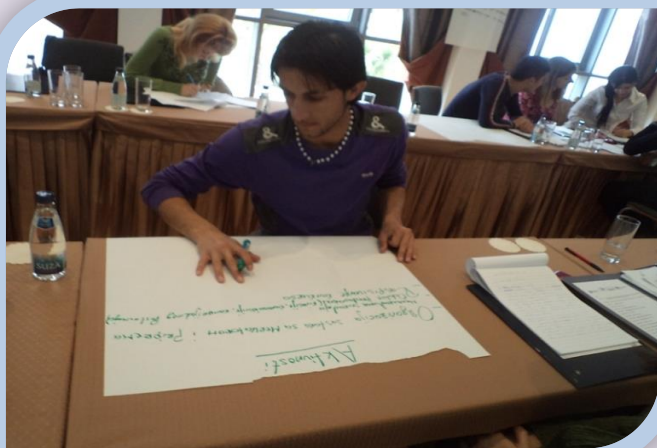
Socijalna inkluzija

Socijalna inkluzija predstavlja proces koji omogućava da oni koji su u riziku od siromaštva i društvene isključenosti, dobiju mogućnost i sredstva koja su potrebna za puno učešće u ekonomskom, društvenom i kulturnom životu, ali i dostizanju životnog standarda i blagostanja, koji se smatraju prihvatljivim u društvu u kojem žive. Socijalna inkluzija osigurava veće učešće građana u donošenju odluka, što utiče na njihove živote i ostvarenje osnovnih prava. CEDEM je pokrenuo ovaj program 2011. godine, uz podršku **Fondacije za otvoreno društvo** iz Budimpešte, u okviru inicijative **Making the Most of EU funds for Roma**. Danas se u okviru ovog programa realizuju značajni projekti i inicijative koji su usmjereni na razvoj socijalne kohezije i održivu integraciju marginalizovanih zajednica, posebno romske i egipćanske zajednice.

» PGF CRNA GORA

Ovaj projekat se realizuje već dvije godine i ima za cilj da doprinese djelotvornijoj i održivoj integraciji romske i egipćanske zajednice u crnogorsko društvo. Ključne aktivnosti obuhvataju organizovanje sastanaka sa relevantnim institucijama i predstavnicima zajednice, izradu analiza o potrebama i treninge za pisanje predloga projekta i upravljanje projektima finansiranim od strane Evropske unije, za predstavnike romskih NVO, lokalnih samouprava, partnera u socijalnom dijalogu i biznis sektora. Posebna komponenta projekta je i javno zastupanje u oblasti nacionalnih i lokalnih strategija koje ima za cilj podstakne participativnost u procesu donošenja odluka koje se tiču RE populacije i doprinese da potrebe i problemi ove populacije budu na adekvatan način adresirani kroz javne politike.

Ključni rezultati projekta u ovoj godini se odnose na uspostavljanje **PGF servisa** koji pruža besplatnu podršku u pripremi i implementaciji projekata. PGF servis je do sada pomogao u pripremi **28 projekata** namijenjenih integraciji romske i egipćanske zajednice, uključujući i nedavno pokrenut AMARE projekat koji finansira Delegacija EU u Crnoj Gori. PGF projekat obuhvata i program usavršavanja i jačanja kapaciteta mladih **romskih stažista**, uz stručni nadzor mentora i iskusnih saradnika, kao i istraživanje potreba romske i egipćanske zajednice i pripremu i prezentaciju **Studije o uticaju IPA fondova na integraciju Roma i Egipćana u Crnoj Gori**. Projekat se implementira u saradnji sa NVO Humanitarac i Centrom za romske inicijative iz Nikšića (CRINK), dok je za realizaciju treninga bio zadužen Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO). Projekat se realizuje uz finansijsku i tehničku podršku **Fondacije za otvoreno društvo** iz Budimpešte.

PGF CRNA GORA

Projekat PGF Crna Gora je nastao sa ciljem da doprinese poboljšanje položaja romske i egiptanske zajednice u Crnoj Gori, kroz unapređenje socijalne integracije i razvoj održivih partnerstava. Projekat predstavlja dio MiM Programu u Crnoj Gori koji finansira Institut za otvoreno društvo, a implementira CEDEM, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama Humanitarac i Centar za romske inicijative.

PGF CRNA GORA

O projektu PGF CRNA GORA je čedomo kraj te lađaroi e romenoga thuj e egiptanerego plojajo ani Crna Gora, to anglend i socijioio integracija hena te očaroi e zaridje pe partnerenoga O Projekto mehtal jek kotec e MiM Programeko ani Crna Gora e save pačinoi u Institut za otvoreno Društvo, a bućaroiio e CEDEM, pe partnerenra save ažidoreo Humanitarac hem Centar za romske inicijative.

DETALJI O PROJEKTU:

Mjesto implementacije:
Crna Gora (Podgorica, Nikšić, Berane, Herceg Novi)

Novost projekta:
Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) - Podgorica
Centar za romske inicijative (CRI) - Nikšić
Udruga Humanitarac - Nikšić

Tehnika podrška u realizaciji projekta:
Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO)

Period implementacije:
Novembar 2011 - April 2014.

Donaatori:
Institut za otvoreno društvo, Budimpešta (MiM Program)

Projektni cilj:
Doprinosi održivoj integraciji romske i egiptanske zajednice u otvoreno društvo

Ciljne grupe:
Organizacije civilnog društva koje se bave socijalnom inkluzijom, romske NVO i pojedinci, ministarstva, lokalne samouprave, privredni subjekti, mediji.

Komponente:
- istraživanje potreba zajednice na terenu
- treninzi za pisanje predloga projekata i upravljanje EU projektima
- upravljanje PGF servisom za pružanje suradnja podrška u pripremi i implementaciji projekata
- program jačanja kapaciteta mladih romskih studenata
- javno nastupanje u oblasti nacionalnih i lokalnih politika i inicijativa.

MiM Program

MiM program (Making the Most of the EU funds for Roma) je razvijen od strane Instituta za otvoreno društvo, sa ciljem da pomogne akterima procesa socijalne inkluzije da ostvare ciljeve Deklade Romne kroz veći pristup EU fondovima. Program se implementira u zemljama članicama EU kao i u zemljama koje su u procesu pristupanja EU u dijelu pripreme za hosticije fondova socijalne inkluzije. MiM program obuhvata tri komponente: PGF (Podrška pripremi projekata), jačanje kapaciteta i program za analizu javnih politika i javno zastupanje.

Pored projekta PGF Crna Gora, MiM Program u Crnoj Gori obuhvata i sledeće projekte:

1. Unapređenje integracije Roma na lokalnom nivou (LDMi projekat)

Ovaj projekat obuhvata tri pilot projekta koji obuhvataju rekonstrukciju susedovne mreže u romskim naseljima Beja u Nikšiću i Drenj Tahom u Beranama, kao i izradu lokalne studije o uslovima stanovanja romske i egiptanske zajednice u opštini Herceg Novi, te pružanje besplatne pravne pomoći lokalnom romskom stanovništvu u vezi sa ostvarenjem stanarčkih prava. Projekti se realizuju u partnerstvu sa opštinama Nikšić, Berane i Herceg Novi, u saradnji sa NVO Mladi Romi i lokalnim romskim zajednicama.

2. MERI (Mayors Making the Most of the EU funds for Roma)

Ovaj program ima za cilj da doprinese većoj vidljivosti i ulozi lokalnih samouprava u socijalnoj integraciji romske zajednice. Ključni dosadašnji rezultat projekta predstavlja programa i prezentacija publikacije Inicijativa Roma u Evropi - Dobro praksa u Crnoj Gori - 2012.

» LDMI PROJEKAT

Koncept lokalnih razvojnih projekata je razvijen sa ciljem da podstakne održivu socijalnu integraciju Roma i Egipćana na lokalnom nivou. U pitanju su projekti koji su direktno usmjereni na poboljšanje uslova života Roma i Egipćana u lokalnim zajednicama, ali i na razvoj lokalnih partnerstava između opština, romske zajednice i civilnog sektora. Osim toga, ovi lokalni razvojni projekti treba da doprinesu jačanju kapaciteta lokalnih aktera za veće privlačenje EU fondova, kao i boljem povezivanju mehanizama Nacionalne Dekade Roma i lokalnih akcionih planova za inkluziju Roma i Egipćana sa raspoloživim fondovima Evropske unije. Lokalni razvojni projekti su obuhvatili **rekonstrukciju vodovodne mreže** u romskim naseljima Brlja u Nikšiću i Donji Talum u Beranama, kao i izradu **lokalne studije o uslovima stanovanja** romske i egipćanske zajednice u opštini Herceg Novi, te pružanje besplatne pravne pomoći lokalnom romskom stanovništvu u vezi sa stanarskim pravima i legalizacijom neformalnih objekata. Projekti se realizuju u partnerstvu između CEDEM-a, opština Nikšić, Berane i Herceg Novi, NVO Mladi Romi i predstavnika lokalnih romskih i egipćanskih zajednica, uz finansijsku i tehničku podršku **Fondacija za otvoreno društvo** iz Budimpešte.

» PODRŠKA SOCIJALNOJ ZAŠTITI ROMSKE I EGIPĆANSKE POPULACIJE

Projekat ima za cilj da doprinese unaprjeđenju socijalne zaštite romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori, kroz analizu relevantnih javnih politika i zagovaranje promjena u ovoj oblasti. Konkretno, projekat ima za cilj da analizira uticaj određenih mjera socijalne zaštite na integraciju Roma i Egipćana i definiše preporuke za njihovo unaprjeđenje. Osim toga, projekat ima za cilj da poboljša informisanost opšte javnosti o potrebama romske i egipćanske populacije, ali i da podstakne razmjenu dobrih praksi u ovoj oblasti. Projekat obuhvata analizu efekata socijalne politike prema Romima i Egipćanima i kampanju javnog zagovaranja socijalnog uključivanja marginalizovanih zajednica.

Izveštaj o dostupnosti socijalne zaštite romskoj i egipćanskoj zajednici i animirani spot o socijalnoj inkluziji predstavljaju ključne rezultate projekta. Aktivnosti se realizuju u opštinama koje su naseljene romskom i egipćanskom populacijom, uz podršku **Vlade Crne Gore**, posredstvom Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću.

Empirijska istraživanja predstavljaju jedan od najvažnijih segmenata rada CEDEM-a. Već duže od jedne decenije, CEDEM-ovo Odjeljenje za empirijska istraživanja sprovodi i javnosti predstavlja brojna istraživanja različitih društvenih i političkih fenomena u Crnoj Gori, poput indeksa demokratije, vrijednosnih orijentacija i etničke distance, istraživanja o diskriminaciji, percepciji korupcije, medijskim slobodama.

Uz podršku donatora (**USAID, OEBS, CES, Fondacija za otvoreno društvo, Vlada Crne Gore**), u toku 2013. godine, realizovali smo ukupno 6 istraživanja javnog mnjenja i organizovali više od 50 individualnih intervju sa predstavnicima ciljnih grupa i 10 grupnih intervju (fokus grupa). U našim istraživanjima, učestvovalo je preko **4500** građana i građanki Crne Gore.

I ove godine smo realizovali istraživanje političkog javnog mnjenja Crne Gore, po kojem je CEDEM posebno prepoznatljiv (**Političko javno mjenje, mart 2013**).

Pored ispitivanja standardnih kriterijuma političkog javnog mnjenja (povjerenje građana u institucije sistema, Vladu, političke/javne ličnosti, političke partije, medije), mjerili smo i stepen etničke i socijalne distance između nacionalnih i manjinskih zajednica i društvenih grupa u Crnoj Gori (**Etnička distanca, decembar 2013**); ali i stavove građana prema članstvu Crne Gore u Evropskoj uniji i NATO-u (**Stavovi građana prema NATO-u, decembar 2013**).

Ispitivali smo stavove građana i stručnjaka na temu medijacije (**Stavovi građana o medijaciji, oktobar 2013**); mjerili smo percepciju korupcije u pravosuđu i biznis sektoru (Godišnje istraživanje o percepciji korupcije, maj 2013).

Bavili smo se i posebno osjetljivom kategorijom djece u pokretu (**Istraživanje o zaštiti djece u pokretu**, Centar za prava djeteta Crne Gore, decembar 2013), ali i potrebama romske i egipćanske zajednice (**Istraživanje o socijalnom položaju Roma i Egipćana, jun 2013 i Regionalno istraživanje o inkluziji Roma, januar 2013**).

PUBLIKACIJE/IZVJEŠTAJI¹

- Indeks demokratije 2012, januar 2013;
- Reforma sektora bezbjednosti 2009-2012, januar 2013;
- Analiza Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, mart 2013;
- Polugodišnji monitoring izvještaj za Koaliciju za poglavlje 23 (oblasti: pravosuđe, korupcija i ljudska prava), CRNVO, april 2013;
- Studija o konfiskaciji i upravljanju imovinskom koristi stečenom izvršenjem krivičnih djela, april 2013;
- Predlog praktične politike: Pojedini aspekti prava okrivljenog u krivičnom postupku, jul 2013;
- Komentari UPR Koalicije na Nacionalni UPR izvještaj, jul 2013;
- Priručnik za pravnike praktičare: Vodič kroz član 8 EKPS - Odabrana praksa Evropskog suda za ljudska prava, jun 2013;
- Izvještaj o efektima IPA I na inkluziju Roma i Egipćana, septembar 2013;
- Komparativna analiza: Unaprjeđenje prava medija u Crnoj Gori, septembar 2013;
- Godišnji monitoring izvještaji za Koaliciju za poglavlje 23 (oblasti: pravosuđe, korupcija i ljudska prava), CRNVO, novembar 2013;
- Izvještaj o istraživanju sistema besplatne pravne pomoći, oktobar 2013;
- Izvještaj o UPR preporukama, UPR Koalicija u Crnoj Gori, novembar 2013;
- Policy izvještaj o ključnim izazovima u oblasti azila i iregularnih migracija, decembar 2013;
- Lokalna studija stanovanja Roma i Egipćana, decembar 2013;
- Etnička distanca u Crnoj Gori, decembar 2013;
- Antikorupcijski mehanizmi i odgovornost policijskih službenika u Crnoj Gori, decembar 2013;

ČLANCI

- Is the Immigration Issue a good example of NGO-Government Interaction (PISM - Polish Institute for International Affairs)
- How professional are professionals? Police practices in the Western Balkans: National politics vs. Professionalism (NUPI)
- Monitoring Regional Cooperation in WB, Case study: Montenegro (FES)
- Montenegro Intelligence Service and Its Reforms (Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence)

¹U pripremi je *Izvještaj o dostupnosti socijalne zaštite za pripadnike romske i egipćanske populacije*, kao i *Izvještaj o monitoringu suđenja za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala*. Oba izvještaja će biti objavljena početkom 2014. godine.

FINANSIRANJE/SARADNJA SA DONATORIMA

Tokom izvještajnog perioda, kao i prethodnih godina, CEDEM se finansirao donacijama koje je ostvarivao na projektnoj osnovi, kroz grantove **međunarodnih donatora**.

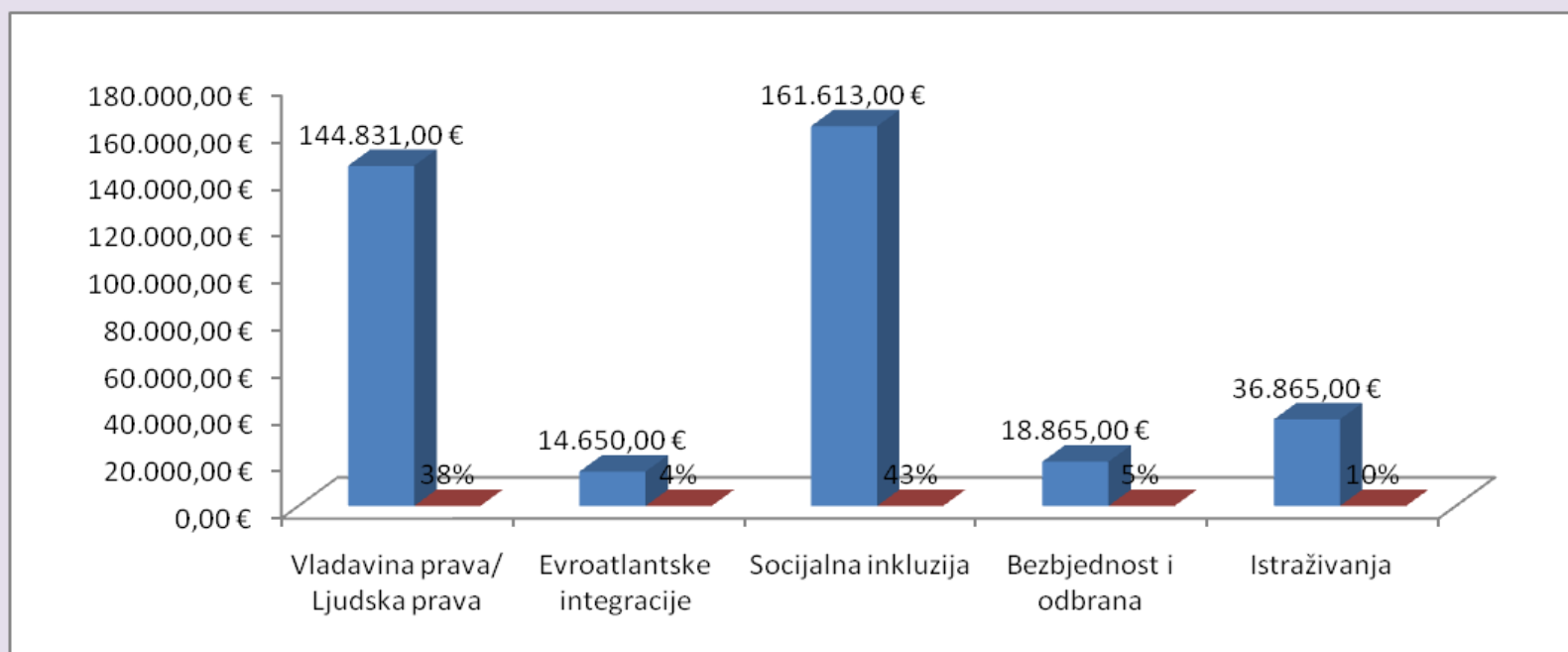
FINANSIJSKI PRESJEK ZA 2013 – PO PROGRAMIMA

VLADAVINA PRAVA – LJUDSKA PRAVA	144,831.00 €
EVROATLANSKE INTEGRACIJE	14,650.00 €
SOCIJALNA INKLUZIJA	161,613.00 €
BEZBJEDNOST I ODBRANA	18,865.00 €
ISTRAŽIVANJA	36,865.00 €

UKUPNO: 377,814.00 €

FINANSIJSKI PRESJEK ZA 2013 – PO PROGRAMIMA %

VLADAVINA PRAVA – LJUDSKA PRAVA	38%
EVROATLANSKE INTEGRACIJE	4%
SOCIJALNA INKLUZIJA	43%
BEZBJEDNOST I ODBRANA	5%
ISTRAŽIVANJA	10%

UČEŠĆE NA MEĐUNARODNIM / REGIONALNIM SKUPOVIMA:

- Kick-Off event za projekat Advocacy for Open Government, PASOS (EK, Brisel, 20/22.januar);
- Project team meeting (PASOS, Brisel, 23.januar);
- Srbija, Zapadni Balkan i EU: šta nam je zajedničko u oblastima bezbednosti i kako to maksimalno iskoristiti za jačanje stabilnosti i napretka u regionu (CEAS, Beograd, 29.januar)
- Konferencija: Siromaštvo i nejednakost u zajednicama ljudskih prava: Paradoks demokratije - Predlozi za izgradnju inkluzivnog društva (Savjet Evrope/Evropska komisija, Strazbur, 21/23. februar)
- NUPI: Učešće na VII regionalnoj radionici: razvijanje analize konteksta časopisa „Polijski glasnik“ za svrhu dodatnog istraživanja regionalne policijske saradnje (BCSP, Beograd, 18/19. april)
- Treninzi o korupciji u policiji: („Teorije i politike“) i („Istraživanje korupcije u policiji“) (DCAF i BCBP, Beograd, 14/16. april)
- Stručni skup: "Koliko su uspešne nezavisne državne institucije u nadzoru sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu" (BCBP, Beograd, 17. april)
- Konferencija: Migracioni profil: Od prikupljanja podataka do kreiranja politika (TAIEX, Beograd, 18/19. april)
- TASAM: 6th International Balkan Forum and 7th Balkan Communication Network Annual Conference (Jedrene, Turska, 01/03.maj)
- UNITED Conference: Rethinking Diversity - Challenges for equality in Europe and new responses (Vilnius, Litvanija, 26/31.maj)
- Treći trening o istraživanju korupcije u policiji: „Evaluacija istraživačkih rezultata“ (DCAF, Sofija, Bugarska, 13/14. jun)
- BELGRADE SECURITY FORUM: predstavljanje rezultata istraživanja u okviru panela: Overcoming the Gaps in Security Cooperation in the Western Balkans (BCSP, Beograd, 19 /21. septembar)
- Regionalni sastanak PGF timova (OSF, Osijek, 16/19.april)
- Učešće u studijskoj posjeti Norveškoj (Građanska alijansa/ŠDR: Oslo, Lilehamer, 11/19.maj)
- Konferencija EK posvećenoj prezentaciji projekata podržanih kroz regionalnu IPA-u (EK, Beograd, 20/24.maj)
- Konferencija o nadzoru opština od strane civilnog društva (OEBS, Priština, 15/16. jul)
- Wider and Closer Conference (PASOS, Brisel 16/19. oktobar)
- Regionalni sastanak PGF timova (OSF, Sarajevo, 21/23. oktobar)
- Thinking 4 Governance Conference (Polish Institute for International Affairs, Varšava, 28/30. oktobar)
- Kongres evropskih pokreta i civilnog društva Jugoistočne Evrope 2013, pod nazivom: "Jačanje civilnog društva uzemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima" (EMIM, Budva, 21/23. novembar)
- 24. sesija Igmanske inicijative: Novi izazovi i perspektive regionalne saradnje (Inicijativa za regionalnu saradnju, Budva 22/23. novembar)

- Konferencija: Kraj Zapadnog Balkana? Politika proširenja nakon pristupanja Hrvatske Evropskoj uniji (Evropski Fond za Balkan, Brisel, 25/26. novembar)
- International Open Space Conference: Skills, Competences, Inclusion (Austrian Ministry of Labor and Social Policy, Beč, 5/6. decembar)
- NUPI: Završna radionica u sklopu projekta (Skoplje, 18 /19. decembar)
- Regionalna konferencija i prezentacija rezultata projekta: Is police cooperation in the Western Balkans a success story? (BCSP, Analytica, Skoplje, 19. decembar)
- Radna posjeta MARRI centru u Skoplju i sastanak sa državnim predstavnicima Crne Gore i Hrvatske (MARRI, Skoplje, 20. decembar)

UČEŠĆE NA SEMINARIMA/OKRUGLIM STOLOVIMA /OBUKAMA U ZEMLJI:

- Okrugli sto: Informisanje građanja o evropskim integracijama – šanse, izazovi i ograničenja, CDT, 25. januar
- Okrugli sto: Razvoj civilnog društva PR Centar, CRNVO, 27. februar
- Prezentacija programa EIDHR 2012, Delegacija EU u Crnoj Gori, 6. mart;
- Sastanak sa predstavnicima UPR tima za izradu adenduma na Nacionalni izvještaj, MVPEI, 6. mart
- Sastanak sa predstavnicima Programa vladavine prava pri Američkoj ambasadi, 19. mart
- Stručna rasprava povodom predstavljanja Izvještaja o radu sudova, Građanska alijansa, 29. mart
- Radionica: Priprema upitnika za analizu rizika za pripremu Plana integriteta, Uprava policije, 2. april
- DCAF radionica: Korupcija u policiji (14/16. april)
- ETF: FRAME Crna Gora: Prognoziranje – Treća radionica (23/24. april)
- Sastanak institucija i organizacija koje se bave promocijom i zaštitom prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, Delegacija EU i Savjet Evrope, 14. maj
- Monitoring sastanak sa EK, 5. jun
- Radni sastanak: Podrška EU crnogorskoj Operativnoj strukturi za Operativni program „Razvoj ljudskih resursa“ Ministarstvo rada i socijalnog staranja, 15. jun
- Sastanak sa VNG – prezentacija projekata socijalne inkluzije, 17. jun
- Sastanak sa TAIEX Misijom, TAIEX kancelarija u Crnoj Gori, 20. jun
- Prezentacija studije o preprekama u obrazovanju romske i egipćanske djece, UNICEF, 21. jun
- Sastanak pripremnog Sektorskog monitoring komiteta za IPA komponentu IV, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, 12. jul
- Nacionalne IPA 2 konsultacije sa predstavnicima civilnog društva, EU Delegacija, 18. jul

- Prezentacija Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije/razvoj lokalnih socijalnih usluga/servisa, Glavni grad Podgorica, 15. septembar
- Obuka za upravljanje EU projektima u okviru projekta "Podrška implementaciji programa prekogranične saradnje Albanija-Crna Gora u okviru II IPA komponente u Crnoj Gori, MVPEI, 24/27.oktobar
- Konferencija : Implementacija evropskih standarda protiv diskriminacije, Vlada Crne Gore, 1. oktobar
- Javna tribina posvećena poglavlju 23, Odbor za evropske integracije Skupštine Crne Gore, 4. oktobar
- Okrugli sto: Borba protiv rasne diskriminacije i netolerancije, ECRI i Kancelarija ombudsmana, 7. oktobar
- Okrugli sto: Vanjske granice i Šengen, EMIM, 25. oktobar
- Konferencija: Borba protiv korupcije u zdravstvu - potencijalni rizici i mjere za njihovo prevazilaženje", CEMI, 27. oktobar
- Regionalna konferencija „Obrazovanje za sve“, Care International/CRINK, 7/8. novembar
- Okrugli sto: Otvaranje pregovaračkog procesa u okviru poglavlja 23- pravosuđe i temeljna prava – da li smo spremni ili ne, CRNVO, 15. novembar
- Konferencija: Strateško komuniciranje procesa evroatlantskih integracija, CDT, 25. novembar
- Okrugli sto "Reforma državne uprave u Crnoj Gori – dokle smo stigli?", Institut Alternativa, 27. novembar
- Sastanak: Program zapošljavanja i socijalne reforme (ESRP), EU Delegacija, 27. novembar
- Konsultativni sastanak o nacrtu IPA II Strateškog dokumenta za Crnu Goru za period 2014 – 2020, EU Delegacija, 28. novembar
- Predstavljanje Operativnog programa za IPA Komponentu IV, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, 19. decembar
- Okrugli sto: Zaštita djece u migracijama u Crnoj Gori, Centar za prava djeteta, 20. Decembar
- Prezentacija Nacrta Strategije reforme pravosuđa 2014 - 2018, Ministarstvo pravde, Podgorica, 23. Decembar

